

ALS VERHALENVERTELLER EEN GEZOND WOONKLIMAAT CREËREN

Binnenstedelijk bouwen heeft de toekomst. Het spaart ruimte, houdt steden vitaal, beperkt mobiliteit en maakt voorzieningen rendabel. Binnenstedelijke bouw kent dan ook een breed draagvlak. De uitdaging ligt erin de verdichting te combineren met een aantrekkelijk stedelijk leefmilieu. Alleen zo biedt de drukke stad een prettig woonklimaat en een daadwerkelijk alternatief voor wonen buiten de stad. Maar hoe kan dit worden bereikt? De BouwhulpGroep is als architect en adviseur al drieëndertig jaar betrokken bij de aanpak van de bestaande stad. Hoogste tijd om met directeur Martin Liebregts te praten over hun visie op binnenstedelijk bouwen.

INNOVATJE

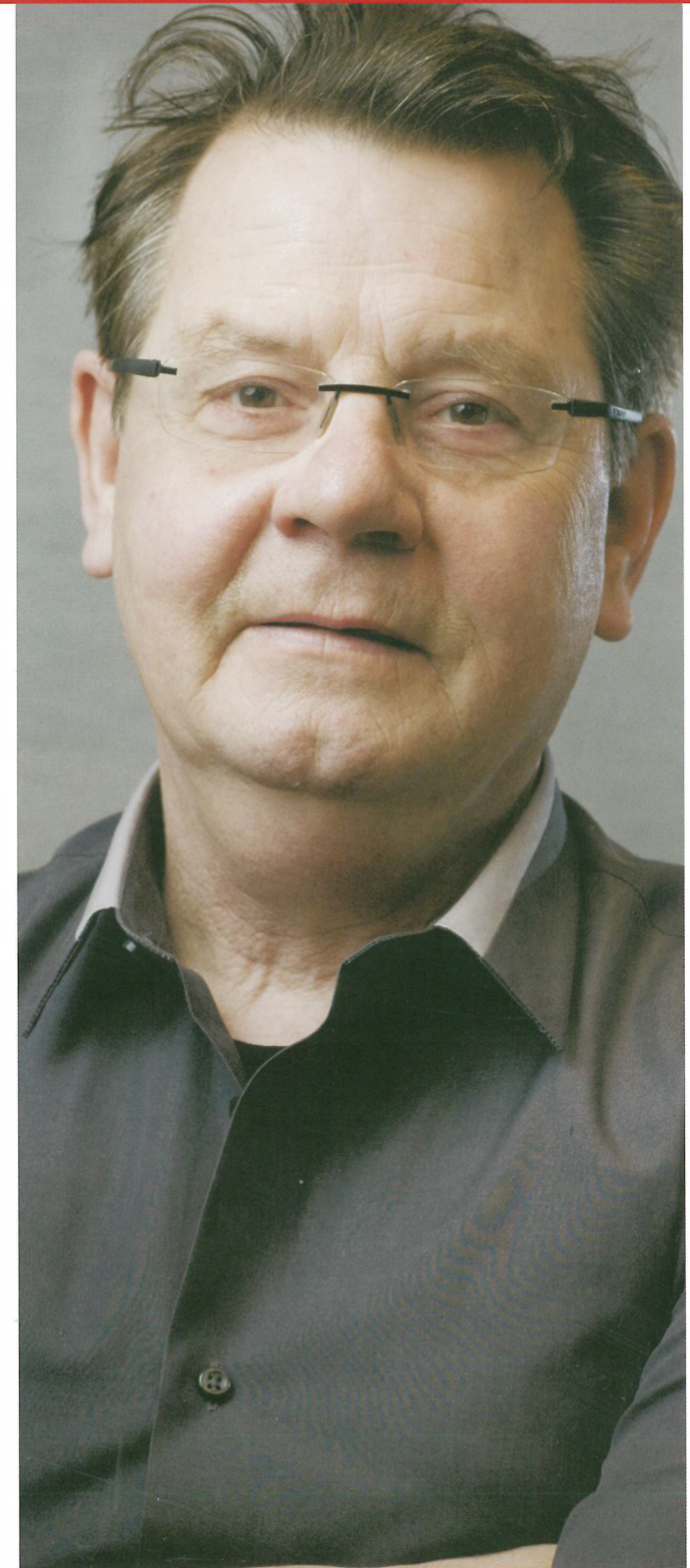
Foto: Dirk Verwoerd

"De meest essentiële vraag bij binnenstedelijk bouwen is: wat hebben we nu aan kwaliteit en wat willen we hieraan toevoegen?", valt Martin Liebregts met de deur in huis. "Het grootste deel van de binnenstedelijke opgave bestaat uit vooroorlogse gebouwen en gebieden. Die bezitten een cultuurhistorische waarde waarmee we voorzichtig om willen en moeten gaan. Tegelijkertijd is het binnenstedelijke gebied en de gebouwen die hierin staan door de tijd ingehaald. In 1939 reden er in Nederland zo'n 100.000 auto's rond, nu zijn dit er meer dan 8 miljoen. De auto is nu dus een dominant verschijnsel in binnenstedelijke gebieden die hier nooit op gebouwd zijn. Het gebruik van de openbare ruimte is hierdoor in negatieve zin veranderd. Enerzijds moeten we de aspecten die van waarde zijn conserveren. Tegelijkertijd moet de binnenstad ook voldoen aan veranderende maatschappelijke wensen."

DICHTSLIBBEN

Met het voorbijgaan van de jaren zijn de binnensteden dichtgeslibd. Dit gaat ten koste van het woonklimaat. Tegelijk zijn er betere en gezondere bouwmethoden ontwikkeld die ontbreken in de vooroorlogse voorraad. Binnenstedelijk bouwen kan beide problemen oplossen: het versterkt de ruimtelijkheid en maakt binnensteden gebruiksvriendelijker. Liebregts vertelt: "Het doel van binnenstedelijk bouwen is het toevoegen van kwaliteiten aan een omgeving die is dichtgeslibd, of het toevoegen van middelen die in het verleden niet bestonden. Door de komst van de auto moest het groen in binnensteden wijken voor parkeergelegenheid. Daarnaast bouwen we steeds gezonder. Ruimtes waarin tien mensen samen wonen zonder isolatie of ventilatie, bestaan niet meer. We zijn naar een visie toegegaan waarin licht, lucht en ruimte onmisbaar zijn voor een goed leefklimaat. Bij de binnenstedelijke opgave moet hiermee rekening gehouden worden."

"Je kunt er als architect of ontwikkelaar voor kiezen om thema's als daglicht, ventilatie en uitzicht apart onder handen te nemen. De kunst is echter dat je al die kwaliteiten integreert tot één geheel met als doel een ruimte waarin de gebruiker prettiger en aangener vertoeft. Een dichte doos kun je bij wijze van spreken zeer goed isoleren, maar prettig wonen zal het daar niet zijn. Alle kwaliteiten die je aan een ruimte kunt koppelen, moet je daarom samenhangend benaderen."

DAK ALS METAFOOR

Binnenstedelijk bouwen wordt natuurlijk niet alleen hierdoor gedragen, beaamt Liebrechts. Maar het zijn volgens hem wel thema's die bij binnenstedelijk bouwen op alle schaalniveaus terugkeren. Hij illustreert dit aan de hand van Dak+, een concept dat door de BouwhulpGroep in samenspraak met marktpartijen is gecreëerd. Liebrechts: "Door economische en culturele ontwikkelingen in de maatschappij wijzigen de eisen die aan een woning worden gesteld voortdurend. Een dak dient bijvoorbeeld niet langer enkel als beschermer tegen weer en wind. Het moet ook oplossingen bieden voor bijvoorbeeld het besparen en opwekken van energie, hergebruik van hemelwater en ruimte bieden voor slapen of hobby. Wij hebben destijds negen verhalen aan het dak gekoppeld. Deze vormen samen een handleiding waarmee je nieuwe opgaven ontwikkelt als je een dak aanpakt. Op deze manier pak je niet meer enkel het dak aan, maar voeg je direct kwaliteit toe aan de gehele woning."

Foto: Hans Diepenhorst

Liebrechts noemt Dak+ een metafoor voor de manier waarop er binnenstedelijk gebouwd zou moeten worden: "De kunst bij binnenstedelijk bouwen is ook om alle verhalen die bij een opgave horen te ontdekken. Staat er een gevelrenovatie op de rol? Denk dan verder dan alleen het uiterlijk. Ook de mate van daglichttoetreding speelt een rol, evenals energiebesparing en comfort. Als je al deze thema's boven weet te halen, kun je ze in één keer oppakken. Hetzelfde geldt bij de herstructurering van een wijk. Dat gaat immers veel verder dan alleen woonruimte."

Hoe integraler men naar binnenstedelijk bouwen kijkt, hoe meer kwaliteit er dus uiteindelijk gecreëerd wordt. Liebrechts vertelt: "Door de jaren heen is gebleken dat multifunctionele gebieden een grotere kans hebben om te overleven. In de jaren '60 en '70 zijn er wijken gebouwd met slechts één verhaal; wonen een plek geven. Deze monofunctionele wijken hebben een grotere kans in elkaar te vallen, omdat het leven simpelweg meer is dan alleen wonen."

VINDEN VAN DE JUISTE VERHALEN

De crux is het vinden van de juiste verhalen die bij een bepaalde bouwopgave passen. Liebrechts: "De verhalen zijn er al, je moet ze alleen wel zichtbaar weten te maken. Hiervoor bestaat maar één manier: volg het gebruik. Kijk hoe mensen gebouwen en gebieden gebruiken en hoe ze de afzonderlijke aspecten hierbij waarderen. Ontwerpers doen er bijvoorbeeld goed aan om zich bij ieder gebouw af te vragen of zij er zelf in willen wonen. Is dit niet het geval? Dan moeten er alarmbellen gaan rinkelen."

Liebrechts voegt hieraan toe dat je niet alleen aandacht moet besteden aan de verschillende aspecten, maar deze ook met elkaar moet verbinden. Hij noemt de Bijlmer als voorbeeld. "De Bijlmer is het ultieme voorbeeld van een wijk waarover goed is nagedacht, maar die toch fout is afgelopen. Veel groen, ruimte om te spelen, grote woningen. Maar helaas hebben ze deze verhalen uit elkaar gehaald. En we weten allemaal waar dit toe geleid heeft. Als je de juiste verhalen hebt gevonden, moet je ze wel allemaal in hetzelfde boek stoppen."

BLIK OP DE TOEKOMST

Tot slot moet er goed naar de toekomst worden gekeken, aldus Liebrechts. "Als je binnenstedelijke gebieden aanpakt, praat je niet meer over tien of twintig jaar, maar over eeuwen. Daarom moet je het huidige gebruik in kaart brengen en koppelen aan de juiste verhalen voor de toekomst. Als je dit goed doet, creëer je alleen nog maar monumenten: hoogwaardige, cultuurhistorische gebouwen waaraan men in de toekomst grote waarde hecht."

"Nogmaals, binnenstedelijk bouwen gaat erom te kijken wat nu waarde heeft en welke waarde we hieraan willen toevoegen. Als je in het heden zorgt dat men in de toekomst nog hoge waarde aan de binnenstad hecht, zal er geen behoefte meer zijn om het gebouw te slopen. De vraag wat je van het verleden behoudt en wat je toevoegt, betekent dus ook dat je nu toevoegt wat men in de toekomst wil behouden." ■

Meer informatie: www.bouwhulpgroep.nl